

Najvyšší súd

Slovenskej republiky

7 Cdo 117/2011

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **M. , s. r. o.** , so sídlom v P., zastúpeného AK – T. s. r. o., so sídlom v P., v mene a na účet ktorej koná advokát JUDr. J. T., proti odporcovi **P. IČO X.**, so sídlom v P. zastúpenému JUDr. A. N. , advokátom v P., **o 1 749, 02 € s príslušenstvom** , vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 38 C 52/2009, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 19. mája 2011 sp. zn. 11 Co 33/2010, takto

r o z h o d o l:

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Prešove z 19. mája 2011 sp. zn. 11 Co 33/2010 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e:

Okresný súd Prešov rozsudkom z 21. mája 2010 č. k. 38 C 52/2009 – 129 návrh, ktorým sa navrhovateľ domáhal proti odporcovi zaplataenia 1 749, 02 € (po čiastočnom späťvzatí návrhu v sume 375, 39 €) titulom bezdôvodného obohatenia , zamietol a vyslovil, že o trovách konania rozhodne samostatným uznesením po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej (§ 151 ods. 3 O. s. p.). Dospel k záveru o nedostatku pasívnej legitímácie odporcu z dôvodu, že nezískal bezdôvodné obohatenie na úkor navrhovateľa. Nehnutelnosť - pozemok, katastrálne územie S. , parcelné číslo KN E X. vo výmere X. (vo vlastníctve navrhovateľa) užíval za účelom prístupu k parcelám vo vlastníctve odporcu ich nájomca spoločnosť F. s. r. o., P., na základe nájomnej zmluvy z 1. januára 2006 uzavretej s odporcom ako prenajímateľom a ktorej predmetom boli nebytové priestory nachádzajúce sa v objekte súp. číslo X. , katastrálne územie S. a súp. číslo X.X. katastrálne územie P..

Nepovažoval za dôvodné tvrdenie navrhovateľa , že spornú nehnuteľnosť užíva odporca prostredníctvom svojho nájomcu (spoločnosti F. s. r.o.) , pretože táto nehnuteľnosť nebola predmetom zmluvy o nájme nebytových priestorov č. 6 070 z 1. januára 2006. Aj za predpokladu, že by predmetom nájomnej zmluvy bola, nájomný vzťah bol dohodnutý len do 31. decembra 2006 , teda pokrýval by len časť obdobia, za ktoré navrhovateľ bezdôvodné obohatenie uplatňoval (od 10. mája 2006 do 31. decembra 2007). Napokon súd uzavrel, že len z existencie nájomného vzťahu nemožno bez ďalšieho vyvodiť záver, že prípadné konanie nájomcov odporcu, neoprávnene zasahujúce do vlastníckeho práva iného, má byť považované za konanie samotného odporcu.

Krajský súd v Prešove na odvolanie navrhovateľa rozsudkom z 19. mája 2011 sp. zn. 11 Co 33/2010 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil a pripustil proti nemu dovolanie na otázku, „či prenajímateľ získava bezdôvodné obohatenie , ak právnym titulom nezabezpečí nájomcovi svojej nehnuteľnosti prístup k nej cez cudzí pozemok a či je pasívne legitimovaný v spore vlastníka prístupového pozemku o zaplatenie bezdôvodného obohatenia“.

V plnom rozsahu sa stotožnil s dôvodmi rozhodnutia súdu prvého stupňa a v podrobnostiach na ne odkázal. Dodal , že z hľadiska vydania bezdôvodného obohatenia je predovšetkým dôležité to, kto pozemok navrhovateľa využíval na prístup k areálu, ktorý odporca prenajal. Nebol ním odporca . Z hľadiska nároku vlastníka pozemku na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného užívaním jeho veci je nerozhodné, či tomu, kto vec užíval, bola vec odovzdaná tretím subjektom, ktorý na to nebol splnomocnený , či oprávnený s ňou takto nakladať. V danom prípade nie je rozhodujúce ani to , či ten, kto pozemok navrhovateľa na prístup užíval, nevedel, že užíva cudziu vec. Dôležité v danom prípade je to, kto užíval pozemok navrhovateľa bez právneho dôvodu a z hľadiska nároku navrhovateľa na vydanie bezdôvodného obohatenia podľa § 451 a násl. Občianskeho zákonníka nie je rozhodujúce zavinenie toho, kto sa takto obohatil. Nepochybne v rozhodnom období odporca pozemok navrhovateľa na prístup k svojmu areálu nevyužíval, preto sa nemohol na úkor navrhovateľa obohatiť.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal dovolanie navrhovateľ. Navrhol, aby ho dovolací súd zmenil (aj s rozsudkom súdu prvého stupňa) , vyhovel jeho návrhu v celom rozsahu a odporcovi uložil povinnosť nahradiť mu trovy konania. Namietal nesprávne právne posúdenie veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.) v otázke, kto získal bezdôvodné

obohatenie (v ním uplatňovanej výške) . Uviedol, že v predmetnej veci ide o bezdôvodné obohatenie získané plnením bez právneho dôvodu tým, že časť jeho pozemku sa využívala na prístup k nehnuteľnostiam odporcu, v ktorých tento prenajímal nebytové priestory. Prijímateľom poskytovaného plnenia bol odporca, ktorý realizoval užívateľské oprávnenie t. j. užívať prístup k svojim nehnuteľnostiam bez právneho titulu. Bezdôvodné obohatenie odporcu spočívalo v tom, že jeho majetok sa nezmenšil o prostriedky, ktoré by musel vynaložiť za výkon tohto užívateľského oprávnenia v prípade, že by mu vyplývali z právneho titulu t. j. zo zmluvy o nájme tej časti jeho pozemku, ktorá bola bez právneho titulu využívaná na prístup k objektom, ktoré odporca prenajímal. Z hmotnoprávneho hľadiska je preto odporca v právnom vzťahu bezdôvodného obohatenia nositeľom povinnosti zaplatiť bezdôvodné užívanie, preto je aj pasívne legitimovaným v spore. Povinnosť zabezpečiť legálny prístup nájomcom k prenajímaným nehnuteľnostiam mal odporca , preto je povinný aj na to vynaložiť náklady a ak to nezabezpečil a náklady nevyňaložil, získal bezdôvodné obohatenie. Túto povinnosť nemá jeho nájomca. Z ustanovenia § 664 Občianskeho zákonníka vyplýva odporcovi povinnosť zabezpečiť prístup k prenajímaným nehnuteľnostiam na základe právneho titulu, pretože bez toho nie je možné považovať nehnuteľnosť za spôsobilú na užívanie. Odporca právny titul na prístup svojmu nájomcovi nezabezpečil, ale ani ho neupozornil na to, že taký titul nemá. Odporca si bol vedomý svojej povinnosti platiť za užívanie prístupového pozemku, o čom svedčí aj jeho súhlas s nájomným vo výške 170 Sk / m² pred podaním návrhu ako aj predložený návrh nájomnej zmluvy , k uzavretiu ktorej ale nedošlo. Súd nižších stupňov si neuvedomili skutočnosť, že odporca prenajímal iba nebytové priestory na nehnuteľnostiach v jeho vlastníctve na základe zmluvy o nájme nebytových priestorov , preto potreboval prístup k nim a že právo nájomcu nehnuteľnosti resp. nebytových priestorov bolo odvodené od vlastníckeho práva odporcu.

Odporca vo vyjadrení k dovolaniu poukázal na skutočnosť, že odvolací súd nemôže pripustiť dovolanie proti rozsudku podľa § 238 ods. 3 O. s. p. , ak je dovolanie neprípustné zo zákona (§ 238 ods. 4, 5 O. S. p.). Podľa jeho názoru ide v danej veci o nárok vyplývajúci z obchodnoprávneho vzťahu a peňažné plnenie neprevyšuje 10 násobok minimálnej mzdy (v obchodných veciach). V prípade ak dovolací súd dospeje k záveru, že predmetom konania nie je obchodná vec, poukázal na to, že prenajímateľ nezískava bezdôvodné obohatenie , ak právnym titulom nezabezpečí nájomcovi svojej nehnuteľnosti prístup k nej cez cudzí

pozemok , pretože prenajímateľ nemá majetkový prospech z užívania cudzej veci. Tento prospech získava ten, kto fakticky využíva cudzí pozemok na prístup k prenajatým nehnuteľnostiam. Nemožno vylúčiť, že tzv. tretie osoby môžu mať právo prechodu cez pozemok navrhovateľa na základe rôzneho právneho dôvodu. Pokiaľ takéto právo nemajú, ich povinnosť nezasahovať do vlastníckeho práva navrhovateľa prechodom cez jeho pozemok vyplýva z príslušných ustanovení hmotného práva upravujúcich obsah vlastníckeho práva. Nie je odvodenou, ale priamou povinnosťou a v prípade jej porušenia sa navrhovateľ mohol domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva a nárokov z toho vyplývajúcich priamo proti týmto osobám. Nemožno bez ďalšieho vyvodit' záver, že prípadné konanie nájomcu odporcu zasahujúceho do vlastníckeho práva navrhovateľa možno považovať za konanie samotného odporcu a z toho vyvodzovať voči odporcovi nárok na bezdôvodné obohatenie. Preto navrhol dovolanie buď ako neprípustné odmietnuť alebo ho ako nedôvodné zamietnuť a priznať mu náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O. s. p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O. s. p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O. s. p. , nešlo pritom o rozhodnutie o peňažnom plnení neprevyšujúcom trojnásobok minimálnej mzdy ku dňu podania návrhu na prvostupňovom súde t. j. ku dňu 9. mája 2008 plnenie vo výške 806,61 €) , bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O. s. p. a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

V ustanovení § 238 ods. 3 O. s. p. je odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výrokom rozsudku prípustnosť dovolania v prípade, že toto rozhodnutie je zásadného právneho významu . Občiansky súdny poriadok nevysvetľuje , čo treba rozumieť pod rozhodnutím odvolacieho súdu po právnej stránke zásadného významu. Bezpochyby ním ale je také rozhodnutie , ktoré rieši doposiaľ nenastolenú alebo len v iných súvislostiach prezentovanú a právne inak riešenú otázku takým spôsobom, ktorý je významný zo širších hľadísk, teda nielen v konkrétnej prejednávanej veci . Vzhľadom na to realizácia uvedeného oprávnenia odvolacieho súdu musí mať vždy povahu výnimočnosti a má vychádzať z prísneho rešpektovania zákonných podmienok , vymedzujúcich rozsah tohto oprávnenia. Možnosť založiť prípustnosť dovolania neznamená, že by odvolací súd bol oprávnený vysloviť prípustnosť dovolania kedykoľvek a úplne podľa svojej (ničím neobmedzenej

a ľubovoľnej) úvahy, jeho voľnú úvahu zákon striktné vymedzuje rámcom posúdenia zásadnosti rozhodnutia po právnej stránke.

Procesná možnosť odvolacieho súdu založiť prípustnosť dovolania nesmie ani v uvedenom rámci právnej zásadnosti rozhodnutia viesť k prenášaniam ťažiska rozhodovania odvolacieho súdu na súd dovolací. Ak v prípade reálnosti predpokladu, že účastníci konania využijú procesnú možnosť, vytvorenú odvolacím súdom tým, že vyslovil prípustnosť dovolania (§ 238 ods. 3 O. s. p.) a že sa teda vecou bude zaoberať dovolací súd, musí sa odvolací súd sám vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi okolnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré zaujal. Dostatočné vysvetlenie skutkových a právnych záverov má v prípade dovolania pripusteného podľa § 238 ods. 3 O. s. p. osobitný význam, lebo ak odvolací súd vysloví prípustnosť dovolania, je dovolateľ oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené. Aj z týchto dôvodov treba, aby spôsob, ktorým odvolací súd formuloval odôvodnenie výroku zakladajúceho prípustnosť dovolania, nevyvolával ďalšie otázky, prípadne potrebu bližšieho výkladu toho, čo mal odvolací súd na mysli pri pripustení dovolania alebo v čom konkrétne spočíva zásadný význam jeho rozhodnutia.

Predmetom daného konania bolo vydanie bezdôvodného obohatenia získaného na úkor navrhovateľa užívaním pozemku v jeho vlastníctve ako prístupovej cesty k prenajatým nehnuteľnostiam vo vlastníctve odporcu bez právneho dôvodu (právneho titulu).

Zo skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa (a doplneného odvolacím súdom) je zrejmé, že navrhovateľ je vlastníkom pozemku, na ktorom je prístupová cesta k areálu, v ktorom je odporca vlastníkom nebytových priestorov, ktoré sú predmetom nájomnej zmluvy uzavretej 1. januára 2006 medzi ním ako prenajímateľom a spoločnosťou F. s. r. o. ako nájomcom. Táto spoločnosť sporný pozemok (prístupovú cestu) užívala do 31. marca 2007 (do ukončenia nájmu) a od 1. apríla 2007 ju užíva spoločnosť G. s. r. o. ako (nový) nájomca, teda (v období, za ktoré navrhovateľ bezdôvodné obohatenie uplatňoval) odporca ju neužíval. Vychádzajúc z tejto skutočnosti, ktorú považovali súde

nižších stupňov za relevantnú pre posúdenie vzniku právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia medzi navrhovateľom a odporcom dospeli k zhodnému právnenému záveru o nedostatku pasívnej legitímácie odporcu v danom konaní. Teda k záveru, že medzi účastníkmi konania vzťah z bezdôvodného obohatenia nevznikol, pretože odporca neužívaním sporného pozemku bezdôvodné obohatenie na úkor navrhovateľa (ako jeho vlastníka) získať nemohol.

Podstatou bezdôvodného obohatenia je zákonom stanovená povinnosť toho, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, toto obohatenie vydať tomu, na koho úkor bol predmet bezdôvodného obohatenia získaný (§ 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Závazkový právny vzťah z bezdôvodného obohatenia vznikne však len za splnenia zákonných predpokladov, ktorými sú získanie bezdôvodného obohatenia na strane určitej osoby (obohateného), protiprávnosť získania bezdôvodného obohatenia, majetková ujma, ktorá postihuje inú určitú osobu (postihnutého) a príčinná súvislosť medzi protiprávnym získaním bezdôvodného obohatenia určitou osobou a majetkovou ujmovou inej určitej osoby. Splnenie týchto predpokladov musí preukázať ten, kto tvrdí, že na jeho úkor bolo bezdôvodné obohatenie získané .

Pre záver o (ne) dôvodnosti nároku uplatňovaného navrhovateľom voči odporcovi titulom bezdôvodného obohatenia plnením bez právneho dôvodu (ako jednej z foriem bezdôvodného obohatenia upravenej v § 454 Občianskeho zákonníka) bolo treba, aby navrhovateľ preukázal, že medzi ním a odporcom právny vzťah z bezdôvodného obohatenia vznikol t. j. aby preukázal, že odporca (v akej konkrétnej výške) bezdôvodné obohatenie získal, že mu (v akej konkrétnej výške) vznikla majetková ujma ako aj príčinnú súvislosť medzi získaním bezdôvodného obohatenia a vznikom majetkovej ujmy .

Splnenie predpokladov pre vznik (záväzkového) právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia musí súd posudzovať vždy z hľadiska špecifických skutkových okolností v konkrétne prejednáwanej veci, na ktoré aplikuje konkrétnu normu hmotného práva (Občianskeho zákonníka ustanoveniami o bezdôvodnom obohatení). Pripustenie dovolania odvolacím súdom (podľa § 238 ods. 3 O. s. p.) nemôže nahradiť právne posúdenie veci odvolacím súdom, ktoré je relevantné len z hľadiska tejto konkrétnej veci.

Odvolací súd za otázku zásadného právneho významu považoval otázku, či prenajímateľ (odporca) získava bezdôvodné obohatenie, ak právnym titulom nezabezpečí

nájomcovi svojej nehnuteľnosti prístup k nej cez cudzí pozemok (vo vlastníctve navrhovateľa) a či je pasívne legitimovaný (odporca) v spore vlastníka prístupového pozemku (navrhovateľa) o vydanie bezdôvodného obohatenia (navrhovateľom uplatneného) . Keďže odpoveď na túto otázku je významná len z hľadiska právneho posúdenia v danej veci, nemožno ju považovať za otázku zásadného právneho významu a nemožno ju považovať za otázku významnú z hľadiska spôsobilosti ovplyvniť rozhodovaciu činnosť súdov t. j. za takú, ktorá judikatúrou vyšších súdov nebola doposiaľ riešená alebo výklad ktorej v judikatúre vyšších súdov nie je ustálený alebo za otázku, ktorú odvolací súd posúdil inak, než je riešená v konštantnej judikatúre vyšších súdov a rozhodnutie odvolacieho súdu predstavuje v tomto smere odlišné riešenie tejto právnej otázky. Napokon odvolací súd ani nevysvetlil , z akého dôvodu považoval nastolenú právnu otázku za takú, ktorá má zásadný právny význam, hoci má význam len pre predmetnú vec. V odôvodnení rozhodnutia bližšie nevysvetlil , ako by odpoveď na ním položenú otázku mohla ovplyvniť všeobecnú rozhodovaciu činnosť súdov v obdobných právnych veciach (nárokov uplatňovaných titulom bezdôvodného obohatenia), z ktorého dôvodu je dovolaním napadnutý rozsudok nepreskúmateľný.

So zreteľom na uvedené možno uzavrieť, že konanie v predmetnej veci je postihnuté tzv. inou vadou konania , ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 242 ods. 2 písm. b/ O. s. p.) , na ktoré dovolací súd bol povinný prihliadnuť aj vtedy, ak by táto vada v dovolaní nebola uplatnená . Vzhľadom na výskyt tejto procesnej vady konania, nemal dovolací súd možnosť pristúpiť k posúdeniu, či napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O. s. p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. mája 2012

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v.r.

predsedníčka senátu

Za správnost :

Hrčková Marta